

La carta de compromís educatiu. Aportarà qualitat a l'educació?

Hi ha una opinió general que expressa i que fomenta la necessitat i la importància de la participació dels pares i les mares en els centres docents i que segueixin l'evolució escolar de llurs fills i filles. La carta de compromís educatiu és un nou element que apareix en la nova normativa pedagògica a Catalunya i la seva funció rau en la millora efectiva de l'educació. L'article en descriu els objectius i els contextualitza en relació amb la visió estratègica de la qual forma part.

Paraules clau: carta de compromís educatiu, famílies, professorat, alumnat, relació entre la família i l'escola, confiança mútua, drets i deures.

La carta de compromís educatiu és un document mitjançant el qual es formalitza la coresponsabilitat entre el centre docent i les famílies, per tal de dur a terme una acció coherent i coordinada en el desenvolupament personal, acadèmic i social de cada infant i de cada jove.

«Els centres docents han d'elaborar el model de carta de compromís i formalitzar-lo amb les famílies durant el curs 2010-2011. Les famílies de l'alumnat de nova incorporació han de formalitzar la carta en el moment de fer-ne la matriculació al centre.» Així ho estableix el document *Orientacions per a l'elaboració de la carta de compromís educatiu*, publicat pel Departament d'Educació (Generalitat de Catalunya, 2010) el mes de juny del 2010, en el marc de la Llei d'educació de Catalunya (article 20) i del Decret d'autonomia dels centres educatius (article 7).

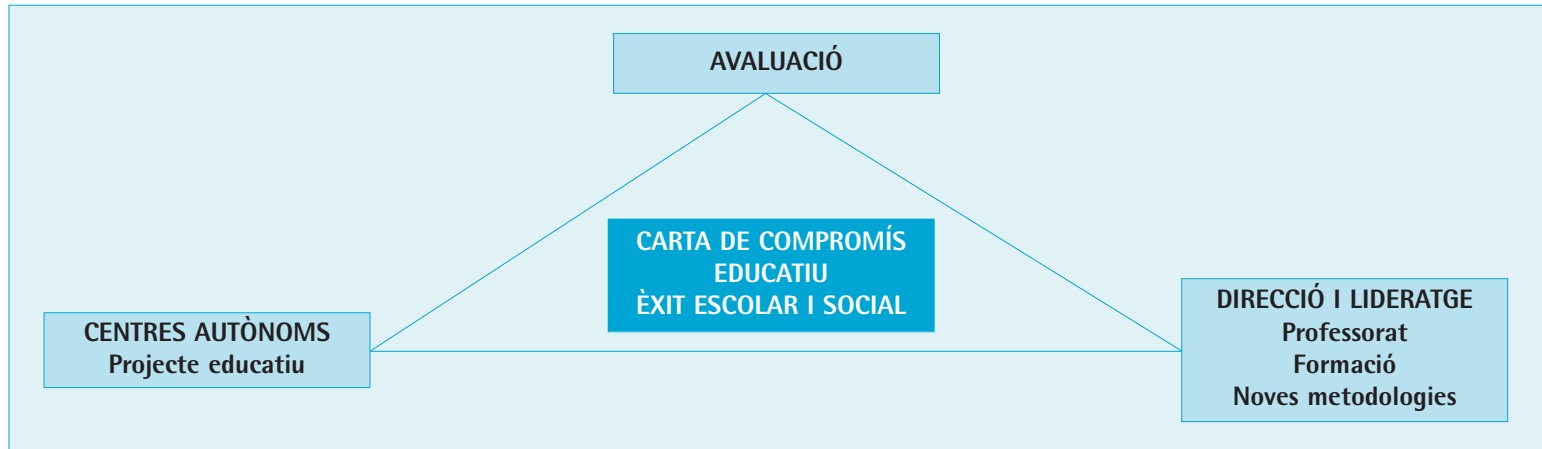
La LEC és la primera llei en tot l'Estat espanyol que legisla sobre aquesta matèria i que, d'aquesta manera, supera el marc exclusivament reglamentista, en què els drets d'un es converteixen

en deures dels altres, i posa l'èmfasi en el foment dels valors de la cooperació i el compromís, el respecte mutu i la confiança entre el personal docent i les famílies.¹ És a dir, si bé fins ara la «tradicció» d'elaboració normativa ha regulat la participació dels pares i les mares d'alumnes en la gestió dels centres educatius (a través de les AMPA i sobretot dels consells escolars de centre), amb una visió de *participació col·lectiva*, entesa com a sector, la Llei d'educació centra el seu objectiu en la participació individual de cada família en l'evolució escolar del seu fill o la seva filla.

Aquesta coresponsabilitat de les mares i els pares amb els centres docents forma part d'una visió i d'una estratègia que ha de contribuir a assolir l'excel·lència educativa. Aquesta estratègia es pot sintetitzar tal com es representa al quadre 1 de la pàgina següent.

Amb l'autonomia dels centres i l'avaluació del sistema, el lideratge de les direccions podrà exercir amb més bones condicions l'acció pedagògica, curricular, de gestió i organitzativa, amb capacitats sobre els seus recursos humans, i així assolirà més fàcilment una millora dels resultats i contribuirà a assolir l'objectiu d'èxit pedagògic que hom demana. La carta de compromís educatiu completa aquest triangle. La millora de l'èxit escolar requereix la implicació mútua entre la família i el centre en l'educació de cada alumne.

La Llei d'educació centra el seu objectiu en la participació individual de cada família en l'evolució escolar del seu fill o la seva filla

Quadre 1. Estratègia per assolir l'excel·lència educativa

A nivell del nostre continent, l'Associació Europea de Pares d'Alumnes (EPA) va impulsar l'elaboració de la carta europea de drets i deures dels pares, amb la consideració que la criança dels fills i les filles és molt més que l'educació, però que, avui en dia, a la nostra societat, sense la concurrència de l'escola, aquesta funció de les famílies és «gairebé impossible». Entre els postulats principals de drets, advoquen pel reconeixement que la principal funció educadora recau en la família, pel ple accés al sistema formal d'educació, per la informació del funcionament dels centres i per l'elecció dels centres més propers a llurs conviccions. D'entre els principals deures dels pares i les mares descrits a la carta europea, en destaquem criar les filles i els

fills amb cura i cap a un sentit de responsabilitat, comprometre's amb l'escola i ser els seus aliats, i informar l'escola de tot el que és relatiu a llurs criatures per aconseguir els objectius educatius acordats.

La millora de l'èxit escolar requereix la implicació mútua entre la família i el centre en l'educació de cada alumne

Però, tot i que hom coincideix a assenyalar que la relació i el diàleg entre pares i mestres és fonamental perquè l'educació de l'infant (fill i alumne alhora) esdevingui més efectiva, també existeix l'opinió estesa que cal un distanciament d'aquesta relació i d'aquest diàleg. L'escola (el professorat) ha anat rebent, progressivament, una responsabilitat delegada (dels pares i les mares) referent a l'educació de les criatures alumnes, que, en primera instància, correspon a la família (Savater, 1997). Efectivament, la principal funció educadora recau en la família, sigui quina sigui la configuració d'aquesta. Les mares i els pares estan compromesos a proporcionar una educació a llurs fills i filles. Estan compromesos a traspassar-los coneixements, a ajudar-los a relacionar-se amb les altres persones, a aconseguir determinades habilitats, a facilitar que es desenvolupin en la societat de forma autònoma, en els seus comportaments, en les seves decisions. Els pares i les mares, en definitiva, tenen la responsabilitat de formar llurs fills i filles com a persones, i són responsables del

seu desenvolupament personal i social (Arànega i Guitart, 2005). Però no ho poden fer sols. Per això, la nostra societat s'organitza, a través del sistema pedagògic, per donar suport i complementar la funció educadora de la família, alhora que garanteix un dels drets bàsics principals de la persona.

La funció educadora de la família i la funció docent del professorat no són substituïbles l'una per l'altra. Són, doncs, complementàries, i requereixen el compromís mutu i la complicitat necessària per aconseguir el mateix objectiu: formar persones autònomes, responsables i actives en la societat, amb els valors bàsics de convivència democràtica, lliure, pacífica i solidària. La carta ha de ser el marc de relació i de referència per aconseguir-ho.

En un entrevista realitzat al filòsof José Antonio Marina (Merino, 2007), l'entrevistat considerava que, en lloc de reclamar el dret dels pares i les mares a educar, es reivindicués el deure que tenen d'educar. Quan l'entrevistadora li va demanar aclariments, va respondre: «Hauríem de crear una carta dels deures educatius –no dels drets– i començar a passar llista. Sembla que estiguem immersos en un sistema generalitzat d'excuses en què la culpa que l'educació funcioni malament la té l'altre».

Però, estan el professorat i les famílies prou disposats a realitzar aquest esforç, aquest treball comú? Res no es pot generalitzar, i en molts casos dependrà de les dinàmiques dels propis centres educatius i de la «cultura» de relació que s'hagi anat configurant entre tots dos sectors (com també de la que es vagi construint a partir del procés d'elaboració de la carta, vist en termes d'oportunitat).

La funció educadora de la família i la funció docent del professorat no són substituïbles l'una per l'altra. Són, doncs, complementàries, i requereixen el compromís mutu

En un sondeig realitzat a professorat i a mares i pares d'alumnes de centres educatius públics de Barcelona ciutat i de l'àrea metropolitana (Macià i Montalban, 2008) sobre quina visió tenien els docents de les famílies i a l'inrevés, es demanava què esperava el professorat de les mares i els pares i quin era el «model» d'ensenyant per a aquests últims. En aquest sondeig, anomenat la visió dels altres, els docents demanen als pares: «en primer lloc, que posin límits als seus fills i filles i que els transmetin el principi d'autoritat i disciplina, al mateix temps que els dediquin més atenció, tot evitant la sobreprotecció. Els reclamen el reconeixement de la tasca docent i l'acceptació de la singularitat dels seus fills i filles, i els demanen, també, més exigència amb els seus fills i més implicació en l'activitat del centre. Reclamen, per últim, la seva col·laboració amb la comunitat educativa». D'altra banda, en el «model» de docent que les mares i els pares voldrien per a llurs fills i filles, destaca la responsabilitat, la professionalitat, l'honradesa i la motivació. Se'n valora que sigui innovador, la proximitat i educador de les emocions. L'exercici de l'autoritat per part del docent és la darrera prioritat per als pares. És remarcable que, en primer lloc, els docents reclamin l'exercici de l'autoritat per part de les famílies i que, en canvi, per part d'aquestes, l'últim dels elements del model docent sigui precisament aquest exercici de l'autoritat.

En qualsevol cas, perquè la carta de compromís educatiu aporti qualitat al conjunt del sistema, ha d'establir actuacions concretes, assolibles a curt termini, d'acord amb el projecte educatiu i tenint sempre en compte l'educació en l'esforç, la responsabilitat, la sociabilitat i l'autonomia personal.

Un altre aspecte que cal considerar, al meu entendre, a l'hora d'elaborar la carta, és la diversitat de les famílies. Igual que l'alumnat és distint i plural, també ho són les famílies i calen compromisos adaptats també a aquesta diversitat. Moltes de les investigacions sobre rendiment escolar plantegen la hipòtesi que hi ha una correlació significativa entre el rendiment escolar i el nivell sociocultural de la família. Sembla obvi que els compromisos educatius que es contemplin a la carta hauran de tenir en compte aquesta hipòtesi. Finalment, també cal preveure la coordinació d'altres professionals no educatius que intervenen en l'entorn de la llar respecte als compromisos establerts a la carta, de manera que el conjunt d'agents que intervinguin en una família puguin compartir els objectius i afavorir que s'assoleixin. La carta de compromís no és un nou document formal i burocràtic de participació en els centres. És, com hem dit, la formalització d'un compromís de treball mutu basat en la confiança, el respecte i el reconeixement entre els dos agents més importants que intervenen en l'educació dels fills alumnes: les famílies i el professorat.

HEM PARLAT DE:

- Organització i participació de les famílies.
- Educació familiar.
- Comunitat educativa.

Notes

1. Si bé la LEC és la primera llei que regula sobre aquesta matèria, la Llei Orgànica de l'Educació (LOE), a l'article 121, relatiu al projecte educatiu de centre, estableix que els centres «promouran compromisos educatius entre les famílies [...] i el propi centre en els quals es consignin les activitats que pares, professors i alumnes es comprometen a desenvolupar per millorar el rendiment acadèmic de l'alumnat».

Referències bibliogràfiques

- (2007): «La Entrevista: José Antonio Marina. "Urge una carta de los deberes educativos"». El Periódico (12 d'agost), p. 56.
- ARÀNEGA, S.; GUITART, R. (2005): *Fills autònoms i responsables: Una fita per als pares*. Barcelona. Graó.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2010): *Orientacions per a l'elaboració de la carta de compromís educatiu* [en línia]. Departament d'Educació. <www.gencat.cat/educacio/lleieducacio/carta_compromis.pdf>.
- MACIÀ, C.; MONTALBAN, R. (2008): *Carta de drets i deures dels pares d'alumnes. Educació obligatòria*. Projecte guanyador del Màster en Direcció Pública. ESADE, promoció curs 2007-2008.
- MERINO, O. (2007): «La Entrevista. José Antonio Marina. "Urge una carta de los deberes educativos"». El Periódico (12 agost), p. 56.
- SAVATER, F. (1997): *El valor d'educar*. Barcelona. Ariel.

Ricard Montalban

Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya

ricard.montalban@gencat.cat

Aquest article fou sol·licitat per GUIX: ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes de setembre de 2010 i acceptat el mateix mes de setembre de 2010 per ser-hi publicat.